

ORSAM

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŐTIRMALAR MERKEZİ

**ORSAM'DA 17 MAYIS 2010'DA
RUS UZMANLARLA
RUSYA FEDERASYO'NUN VE TÜRKiYE'NİN
ORTADOĞU POLİTİKALARI ÜZERİNE
GERÇEKLEŞTİRİLEN TOPLANTININ
TAM METNİ**

Hasan Kanbolat:

Rusya Federasyonu Parlamento Gazetesi Ortadoğu Masası Başkanı Alexander Kolesnikov, St.-Petersburg Devlet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Sotnichenko Alexander ve Moskova Uluslararası İlişkiler Devlet Üniversitesi'nden İrina Svistunova'ya ORSAM'a hoş geldiniz diyoruz. Toplantımızda Sayın İrina Svistunova'nın Irak Faktörünün Türkiye'nin Dış Politikasına Etkisi başlıklı sunumunu dinledikten sonra bu konu ve Rusya Federasyonu'nun Ortadoğu'daki sorunlara bakışı üzerinde değerli konuklarımız ve uzmanlarımızla fikir alışverişinde bulunacağız. Buyurun Sayın Svistunova.

İrina Svistunova:

Ortadoğu bölgesi uzun zamandır dünyanın dikkatini çekmektedir. Modern sorunları ele alırken bugün gözlemlediğimiz süreçlerin derin tarihi kökleri olduğunu göz önünde bulundurmanız gerekir. Bunun yanı sıra Ortadoğu bölgesi küresel gelişmelerin tesiri altında bulunmaktadır. Soğuk savaş döneminin bitmesiyle birlikte iki kutuplu dünya düzeni değişim sürecine girmiştir. Kaçınılmaz olarak ülkelerin dış politika stratejisinde yeni durumun yansımaları ortaya çıkmıştır.

Son yıllarda güncelliğini yitirmeyen Irak sorunu uluslararası gündemine 1990'da gelmiş ve o zamandan beri Türkiye'nin dış siyasetini etkilemiştir. Irak'ın önemi Türkiye'nin Kuzey Irak bölgesiyle ilgili hassasiyetlerinden kaynaklanmaktadır. Bu hassasiyetler arasında Kürt sorunu açısından Kuzey Irak'taki gelişmeler, Türkiye'nin ihtiyacı olan Irak petrolü ve Irak Türkmenlerinin durumu yer almaktadır. Sözü geçen etkenlerin taşıdığı önem Türkiye'yi Irak'la ilgili olaylara karşı tarafsız bir seyirci olmak yerine milli menfaatlerini korumaya çalışan bir aktör olmaya sevk etmektedir. Irak faktörünün etkisi en çok Türkiye'nin ABD, İran ve Suriye ile ilişkilerinde kendisini göstermektedir.

Türk dış siyasetini bu açıdan incelemek için ilk önce Ortadoğu ülkesi olmayan, ama bölgeyi kendi çıkar alanı ilan eden ABD ile Türkiye arasındaki ilişkilere dikkat etmemiz gerekmektedir. İki kutuplu dünya düzeninde Türkiye ABD'nin stratejik ortağı olarak NATO'nun Sovyetler Birliği ile karşı karşıya geldiği sınırdaki yer alıyordu. Fakat Soğuk Savaş'tan sonra Türkiye ABD ile ortaklığının yeni esaslarını aramak zorunda kalmıştır. 1990-

1991 Körfez krizi patlak verdiğinde Türkiye uluslararası harekate hemen destek veren ve BM tarafından uygulanan ambargoya katılan ülkelerden biri olmuştur. O dönemdenberi Irak sorunu Türk-Amerikan işbirliğinin önemli alanı haline gelmiştir.

Aynı zamanda Körfez krizindeki Türkiye'nin tutumu 80'li yıllarda dinamik olarak gelişen Türkiye-İrak ilişkilerinin gerginleşmesine neden olmuştur. Gerçekten Türkiye'nin Irak ile komşuluğu ve tarihi bağları uluslararası koalisyona katılması kararını zor bir seçenek haline getirmiştir. Türkiye hükümetini bu karara sevk eden nedenlere bakarsak, uluslararası konjonktörün ağır bastığını görebiliriz. Ankara için Körfez Krizi her şeyden önce soğuk savaş sonrası NATO çerçevesinde azalan stratejik öneminin canlandırılması anlamına geliyordu. Bundan başka Türkiye hükümeti krizde Batıya desteği karşılığında ekonomik kolaylıkları ve AB ile müzakerelerin ilerlemesini bekliyordu. Doğal olarak Türkiye'nin bölgesel nüfuzunun güçlendirilmesine umutlar mevcuttu.

ABD ise Rusya'nın iç sorunlarına odaklanmasından faydalanarak Ortadoğu'da yeni dünya düzeninin temelini atmayı amaçlıyordu. Körfez krizi sonrası bölgede askeri varlığının sürdürülmesi ABD'nin çıkarına geliyordu. Bunun için Irak'ın kuzeyinde güvenlik bölgesi oluşturulduktan sonra Ankara'nın yardımı Washington'un gözünde eşsiz değer kazanmıştır. Güvenlik bölgesi 1991'de Irak'ta sivillere karşı uygulanan şiddeti kınayan BM kararnamesinden sonra oluşturulmuştur. Müttefikler denetim uçuşları için Türkiye'nin İncirlik üssünü kullanıyordu. Bu durum Türk-Amerikan ortaklığını güçlendirmekle birlikte 90'lı yıllar süresince Türkiye-İrak ilişkilerini gölgeleyen bir unsur oluyordu.

Türkiye, denetim uçuşları için toprağının kullanılmasına izin verip bölgesinde yıllardır güttüğü tarafsızlık politikasından vazgeçmiş oldu. Irak hükümetini tedirgin eden diğer bir gelişme Ankara'nın sınırötesi operasyonlarıydı. 1988'de Sıcak takip anlaşmasını iptal eden Bağdat hükümeti Ankara'nın Kuzey Irak'ta fazla nüfuz kazanacağından korkuyordu.

Körfez Krizi ve sonuçları Türk ekonomisini ağır hasarlara uğratmıştır. Savaştan önce Türkiye'nin ikinci büyük ticari ortağı olan Irak'la ticari-ekonomik bağların kesilmesi işsizliğin artmasına ve bir sıra sosyal-ekonomik sorunlara neden olmuştur. Özellikle Irak'a ambargo uygulanmasını takiben Kerkük-Yumurtalık petrol boru hatının kapatılması büyük ekonomik kayıplara yol açmıştır. Batıdan beklenen yardım ise gelmemiştir. 1997'de "Petrol

karşılığı gıda” programına başlanınca ekonomik ilişkilerin canlandırılması ve Kuzey Irak bölgesinde istikrar sağlanması konuları Türkiye-Irak işbirliğinin gündemine gelmiştir.

Türkiye gibi Irak’ın komşusu olup Kürt nüfusu barındıran İran ve Suriye Irak’ın milli bütünlüğü konusunda benzer fikirleri paylaşıyorlardı. Bağdat hükümeti ve Irak’a komşu ülkeler Kürt devletinin kurulmasına yönelik gelişmeleri her zaman kaygıyla izliyorlardı. 1992’de Kuzey Irak’ta parlamento seçimleri yapıldıktan sonra Türkiye, Irak, İran ve Suriye Kürt sorunu üzerinde dördü toplantılar düzenlemeye başlamışlardır. Bu toplantılar giderek katılımcı ülkelerin diğer konularda da birbirine yakınlaşmasına ve eski anlaşmazlıklarının giderilmesine yardımcı oluyordu.

1990’lı yıllarda Türkiye’nin Orta Doğu komşularıyla ilişkilerini şekillendiren iki önemli etken vardı. Birincisi Türkiye’nin PKK ile savaşı, ikincisi de 1991’den sonra Kuzey Irak’ta meydana gelen iktidar boşluğu. Zaman zaman Türkiye hükümeti Suriye, Irak ve İranı PKK’ya destek vermekle suçluyordu, bu yüzden ikili ilişkilerde krizler yaşıyordu. Özellikle Türkiye-Suriye ilişkilerinin normal gelişmesini engelleniyordu. 1998’de Suriye’nin resmi olarak PKK’ya desteğinden vazgeçmesi iki ülkenin yakınlaşmasına yol açmıştır.

Güvenlik bölgesi oluşturulduktan sonra Bağdat’ın Kuzey Irak’taki durumunu etkileme imkanı sınırlı olmuştur. Komşu ülkeler ise kendi güvenliklerini düşünerek bu bölgenin istikrarlı olmasını amaçlıyor ve Irak Kürtleriyle işbirliği yapıyordu. Kürt partilerin mücadele ortamında Türkiye ve İran bölgedeki kontrollerini genişletmek için rekabet ediyordu. Ama hem Türkiye’nin, hem de İran’ın Irak sorunuyla ilgili hassasiyetlerini bu rekabetten daha üstün tutması kayda değerdir. Yani Irak faktörü Türkiye ile İran’ın bölgesel nüfuz için rekabetinin gerginleşmesini önlüyordu.

Kuzey Irak konusunda ABD’ye destek vermesine rağmen Türkiye hükümeti Kuzey Irak’ın giderek Bağdat’ın kontrolüne dönmesinden yanaydı. ABD’nin Kürt sorununda açık olmayan politikası Türkiye’nin Bağdat’la ilişkilerinin normalleşmesini hızlandırıyor. Körfez krizi zamanında geri çekilen Türk büyükelçisinin 2001’de Bağdat’a dönmesi güven eksikliğinin giderilmesi yolunda etkin bir adımdı. Ama iki ülkenin ekonomik işbirliğinin gözle görülür bir şekilde canlandırılması 2003’te sona ermiştir.

2000'li yılların başındaki Türkiye-Irak siyasi temasları dikkate değerdir. ABD'nin Irak'a saldırmaya hazırlandığı dönemde Türk yetkilileri birkaç defa Bağdat gezisine çıkıp Irak liderini ve hükümetini BM müfettişleriyle daha sıkı işbirliğine çağırıyordu. Ankara'nın çağrılarının pek fayda vermemesine rağmen Türkiye'nin bunu defalarca yapabilmesi bile, yani Saddam'a fikrini söyleyebilmesi, Türkiye-Irak ilişkilerinin yüksek bir düzeye ulaşmış olmasının göstergesidir.

Genel olarak bakıldığında 1990'lı yılların başında, yani uluslararası sistemin yeniden şekillendirilmesi döneminde, Irak faktörü Türk-Amerikan ittifakının yardımcı olmuştur. Türkiye Ortadoğu'da Batı'nın güvenilir bir müttefiki olduğunu ispatlamıştır. Körfez krizi sonrası Türk-Amerikan işbirliğinin gündemine Kuzey Irak bölgesi sorunu gelmiştir. Denetim uçuşları için İncirlik üssünün kullanılması Türkiye içinde sert tartışma konusu olup Türkiye'nin uluslararası durumunu da etkiliyordu. İnsani müdahale bahanesiyle gerçekleştirilen denetim uçuşları Ortadoğu'da ABD'nin askeri varlığının artırılması anlamına geliyordu. Bu süreç ABD'nin düşman gözüyle baktığı Irak, İran ve Suriye tarafından tehdit olarak algılanıyordu. Türkiye'nin buna yardımcı olması ise komşu ülkelerin Ankara'ya karşı güvensizlik yaratıp ilişkilerinin gelişmesini engelliyordu. Bunun yanısıra Kuzey Irak'ta yıllardır iktidar boşluğunun sürmesi terörist gruplarının bölgede yerleşmesine imkan vermiştir.

Hem Türkiye, hem de ABD farklı amaçlarla Kuzey Irak'ın istikrarlı bir bölge olmasını istiyordu. ABD'nin çıkarlarına göre öncelikli amaç Saddam'ın devrilmesiydi. Bu yüzden Bağdat'ın kontrolünden koparılmış olan Kuzey Irak'ın istikrar kazanması Saddam'a karşı oluşturulan bir cephe olarak değerlendiriliyordu. Türkiye açısından ise öncelliği taşıyan husus Irak'ın toprak bütünlüğünün korunmasıydı. Bunun için Türk Hükümeti Irak Kürtlerini Bağdat'la bağlarını güçlendirmesine teşvik etmeye çalışıyordu.

Türkiye Irak Kürtleriyle işbirliği ve diyalog tecrübesine sahiptir. Özellikle 1990'lı yıllarda Türkiye Irak Kürtlerinin liderlerine türlü yardımlarda bulunuyordu. Türkiye KürdistanYurtseverler Birliği ve Kürdistan Demokratik Partisi başkanlarına diplomatik pasaport verip Avrupa ve ABD'ye ulaşmalarını sağlıyordu. İki parti arasındaki anlaşmazlıkların çatışmalara dönmesi sürecinde arabulucu rolü oynuyordu. Ambargoya rağmen Türkiye ile Kuzey Irak arasında devam eden petrol ticareti her iki partiye gelir sağlıyordu.

1998'de Washington'da Irak Kürtleri arasında imzalanan anlaşmada federal bir devlet yapısından söz edilmesi ve toplantının ABD tarafından düzenlenirken Türkiye'nin devre dışı bırakılması Ankara'nın sert tepkisini çekmiştir. ABD'nin kendi çıkarları izlediği, bölgede kendi oyununu oynadığı daha anlaşılır hale gelmiştir. Böylece 1990'lı yılların sonunda milli menfaatlerinin ayrılması nedeniyle Irak faktörü Türk-Amerikan ilişkilerini olumsuz etkilemeye başlamıştır.

ABD'nin Irak'a saldırdığı 2003 yılı yaklaştıkça Amerikan yetkilileri Türkiye'nin aktif desteğini sağlamak için ikili temasları yoğunlaştırmışlardı. Türk Hükümeti ise Körfez krizinin yıllarca giderilemeyen ağır ekonomik sonuçları ve bölgesel durumu göz önünde bulundurarak hassas konularda net garantiler almakta ısrar ediyordu. Maalesef dünya basınında Türk-Amerikan görüşmelerindeki Türkiye'nin tutumu yanlış yorumlanarak Ankara'nın hayati derecede önemli olan milli çıkarlarını savunması soğukkanlı para pazarlığı olarak gösteriliyordu.

2003 Irak krizi Türkiye'yi zor bir duruma sokmuştur. ABD'ye destek vermeyerek bu güçlü ülke ile geleneksel ilişkilerini riske atmıştır. Ama sonraki olaylara baktığımızda ABD'nin BM'nin onayı olmayan ve uluslararası hukuk bakımından yasadışı olan Irak'a saldırısına katılmayan Türkiye bölgesel nüfuzunu önemli ölçüde arttırmıştır. Türkiye'nin Irak savaşına taraf olmamasından kaynaklanan dış politika kazanımları şu yönlerde belirlenmektedir:

Birinci olarak, Türkiye Irak halkı tarafından olumlu algılanıp Irak'taki her türlü etnik ve dinsel gruplarla işbirliğine hazır olduğunu ilan ederek yeni Irak'la yakın işbirliği kurabilmiştir.

İkinci olarak, Türkiye'nin Suriye ve İran ile ilişkilerinde Irak savaşının etkisiyle çok derin ve vaadedici değişim süreci başlamıştır. Bunun sayesinde üç komşu ülkesi arasında geleceğe dönük çok yönlü işbirliği giderek artmaktadır.

Üçüncü olarak, Ortadoğu bölgesinde Türkiye'nin imajı iyileşmiştir. Bölge ülkeleriyle ilişkilerini ilerleten Türkiye bölgesel sorunlarda arabuluculuk yapabilir hale gelmiş, hem de Batı ülkelerin gözünde ek değer kazanmıştır.

2003 Irak krizinde Türkiye, İran ve Suriye'nin gösterdiği dayanışma bu üç ülkenin bağlarını yeni bir seviyeye çıkarmıştır. Savaş sonrasında Türkiye, İran ve Suriye'nin yöneticileri birçok kez Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması, Irak'tan yabancı askerlerinin çıkarılması ve Irak'ın geleceğinin Irak halkı tarafından tayin edilmesi gerektiği konusunda resmi açıklamalarda bulunmuşlardır. Bunun yanısıra Türkiye, İran ve Suriye aralarındaki çok yönlü işbirliğini teşvik edecek adımlar atmışlardır. Bu adımların bazılarını hatırlatırsak, Türkiye ile Suriye'nin ticari ve ekonomik ilişkilerine yeni bir boyut kazandıracak serbest ticaret anlaşmasının imzalanmasını gösterebiliriz. Türkiye'nin katılımıyla Suriye ile İsrail arasında dolaylı görüşmeler düzenlenmiştir. Türkiye ile İran arasındaki üst düzey ziyaretler yoğunluk kazanmıştır. İran gazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya ihracatı konusunda ön anlaşmaya varılmıştır.

ABD'nin İran ve Suriye'ye karşı yaklaşımının sertleştiği ve uluslararası gerginliğin arttığı bir ortamda Türkiye-İran ve Türkiye-Suriye işbirliğinin yoğunlaşması Türkiye'nin aktif bölgesel politika izlemekte kararlı olduğunun kanıtıdır. Aynı zamanda Irak faktörünün Türkiye-Suriye ve Türkiye-İran ilişkilerinin gelişmesi için itici güç rolü oynadığını göstermektedir.

Türkiye'nin Irak'la ilişkilerinde dikkat çekici bir gelişme Türkiye-İrak Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi mekanizmasının oluşturulmasıdır. Düzenli şekilde yapılacak iki ülkenin bakanlarının toplantıları ikili ilişkilerin stratejik seviyeye yükseltilmesini sağlamaktadır. 2009 yılının sonunda Türkiye-İrak Konseyini örnek alarak Türkiye-Suriye Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi projesi de hayata geçirilmiştir. Orta Doğu'da bunun gibi eşini görülmemiş geniş kapsamlı işbirliği bağları potansiyel ihtilafları önleyici bir araç görevini yapabilmektedir.

Türkiye-ABD ilişkilerine gelince, her iki tarafın Irak sorununun önemini anladığı bellidir. 1 Mart 2003 Tezkeresinden sonra Türk-Amerikan ilişkilerinde yaşanan kriz ortamı Çuval olayı gibi bazı olumsuz gelişmelerin etkisiyle gerginleşmiştir. Irak sorununun düzenlenmesinde ABD'nin Türkiye'yi devre dışı bırakacağı tahminleri yayılıyorduydu da kısa bir süre içinde Irak'ın yeniden yapılandırılması işi Washington'un planladığından çok daha zor olduğu ortaya çıkmıştır. Irak ile derin bağları bulunan, bölgesel güç olan Türkiye katılmadan ABD Irak'ta uzun vadeli huzur sağlayamaz. Bundan hareket ederek ABD yetkilileri Türk-Amerikan ilişkilerinin canlandırılmasına gayret göstermiştir. ABD Devlet Başkanı B.Obama'nın ilk Avrupa turuna Türkiye ziyaretinin de dahil edilmesi buna yönelik adımlardan biri olmuştur.

Türkiye'nin Irak ve ABD ile ilişkilerinin güvenlik boyutu özel önem taşımaktadır. 2012 yılına planlanan Irak'tan ABD'nin askeri birliklerinin çekilmesi Irak'ta istikrar sağlaması sorununu güncelleştirmektedir. Bu bakımdan Türkiye'nin Bağdat ve Kürdistan Bölgesel Yönetimiyle güvenlik alanındaki işbirliği ABD'nin çıkarına gelmektedir. Türkiye, ABD ve Bağdat'ın katılımıyla oluşturulan Üçlü mekanizmaya Kürdistan Bölgesel Yönetiminin iştirakı da sağlanmağa çalışılmaktadır. Türkiye ortaklarının Irak'ta terörist gruplarının yerleşmesine karşı daha aktif şekilde hareket etmesini istemektedir. ABD'nin Irak'tan çekilmesinden sonra Bağdat Ankara'nın terörizmle mücadele konusunda ana ortağı haline gelecektir. Türkiye ile Irak arasında çok boyutlu ikili ilişkilerinin gelişmesi süreci Türkiye'nin hassasiyetlerine daha büyük dikkatle bakılmasını sağlayacaktır. Bağdat'ın ise Irak'ta istikrarın korunması sorununda Ankara'nın desteğine muhtaç olması Türkiye-Irak güvenlik işbirliğine iyi bir zemin yaratmaktadır.

2003'te Türkiye'nin girişimiyle başlanan Irak'a komşu ülkelerin toplantıları düzenli bir şekilde devam ederek bölge istikrarına, komşu ülkelerin yakınlaşmasına katkıda bulunmaktadır. Toplantıların sonuç bildirgelerinde Irak'ın toprak bütünlüğü ve milli birliğinin sağlanması gerektiği ve Irak'taki terörist gruplarının bölge ülkelerinin güvenliğini de tehdit ettikleri, BM'in daha aktif rol alması gerektiği vurgulanmıştır. Böylece Türkiye'nin ortaya attığı bu bölgesel inisiyatif sayesinde ilk kez bölge ülkeleri güncel bir sorun üzerinde ortak bir tutum sergilemişlerdir. Uluslararası camianın söz konusu toplantılara ilgisinin artmasıyla birlikte zirvelere BM Güvenlik Konseyi, İKÖ, Arap Birliği, Avrupa Komisyonu ve G-8 temsilcileri de iştirak etmeğe başlamışlar. Bu husus da Türkiye'nin uluslararası konumunu ve imajını güçlendirmektedir, çıkarlarını savunmak, kaygılarını dünyaya duyurmak imkanlarını çoğaltmaktadır.

Rusya'nın da Irak sorununa ve Türkiye'nin Irak'a yönelik politikasına yaklaşımından söz etmek gerekmektedir. 2003'te Rusya Irak'a müdahaleye karşı çıkan ülkeler arasındaydı, Irak sorununu bölgesel dengeleri belirleyecek bir faktör olarak değerlendirmektedir. Rus yetkilileri kriz sırasındaki Ankara'nın tutumunu Türkiye'nin milli çıkarlarına uygun bulduğunu dile getirmişler. Rusya savaş sonrası Irak sorununun çözülmesi konusunda Türkiye ile aynı görüşü paylaşmaktadır. BM'in ana rolünü, yani Irak'ın toprak bütünlüğünün ve milli birliğinin korunmasını desteklemektedir. Türkiye, İran ve Suriye'nin kaygılarını anlayışla

karşılacaktır. Irak halkının çektiği zorluklara, ıstıraplara bir an önce son verilmesi gerektiğine inanmaktadır.

SORU-CEVAP KISMI

Hasan Ali Karasar:

Medvedev'in önce Suriye'ye ardından da Türkiye'ye gitmesi enteresan bir durum aslında, peki neden böyle bir karar aldı Rus Başkan sizce?

Alexander Kolesnikov:

Ben bu konuda sadece Ortadoğu'da bir işbirliğinin ve ortak bir çalışmanın ortaya konması açısından baktığımı söyleyebilirim. Bilmiyorum aslında, önce Suriye, sonra Türkiye, ben buna pek bir şey bulamadım aslında.

Sercan Doğan

Benim sorum Afganistan konusunda olacak, Afganistan'da hem batılı kuvvetlerin hem de Amerikalı güçlerin sayıca etkisinin arttığını görüyoruz özellikle Aralık 2009 itibariyle. Ve bu strateji kapsamında 2011 sonrasında da bir geri çekilme planı var, Rusya bunu nasıl değerlendiriyor acaba? Nasıl yorumluyor?

İrina Svistunova:

Öncelikle Rusya-Afganistan ilişkilerinin çok derin olduğunu belirtmek isterim çünkü biliyorsunuz bizim komşumuz. Ve bize daha yakın bir konumda Afganistan ve eğer mevcut çalışmaları ve gelişmeleri göz önüne alırsak bizim komşumuz olmasından dolayı biz de zarar göreceğiz. Ama Amerikan askerinin çekilmesinden sonra tabii ki Afganistan da istikrarın korunması sorunu gündeme gelecek. Bence bu durumda da Rusya ve Türkiye ortaklaşa bir çalışma yapabilirler. Bakınız Amerikalılar önce Afganistan a girdiler, sonra Irak a girdiler. Oradaki mevcut düzeni bozduktan sonra şimdi de oradan çıkmak istiyorlar. Peki, Türkiye sınırına yakın olan yerlerde düzeni kim sağlayacak? Bildiğim kadarıyla Amerikalılar Afganistan'a Türkiye'nin askerlerini de istiyorlar öyle değil mi? Daha fazla asker gönderilmesini istiyorlar. Türkiye'nin Afganistan'daki düzen sağlama ve eğitim işlerinde daha aktif bir rol oynamasını istiyorlar öyle değil mi? Aynı durum Irak için de geçerli. Bence bu süreç oldukça riskli ve çok da tehlikelidir. Rusya ve Türkiye arasındaki ilişkiler gelişmeye başladı ve biz birbirimizi daha iyi anlıyoruz. Hem de bizim aramızda bir ortak konsensüs

kurulması gündemde bildiğim kadarıyla. Bence ortaklaşa bu bölgede bazı tedbirler alabiliriz, bence.

Hasan Kanbolat:

İsterseniz tam da bu konu üzerinden devam edelim, bu konuyu daha da açabiliriz. Siz Türkiye'nin Irak politikasını iyi incelediniz biliyorsunuzdur zaten, bir de Rusya tarafından da olayı görebiliyorsunuz tabii, bence Türkiye de Rusya Federasyonu Ortadoğu da işbirliği için zaten bir yasal bir zemin var. 2001'de imzalanan Avrasya İşbirliği eylem planına baktığınız zaman Ortadoğu'da ve bu bölgede Doğu Akdeniz de yani, Rusya Federasyonu ile Türkiye'nin işbirliği zemini bulunuyor. Ama ne Ruslar ve ne Türkler bu eylem planı üzerinde durmadı ve fazlaca da çalıştırmadı. Ama istenirse olabilir. Peki, bu bölgede ne yapmak lazım yani Ruslar ve Türkler birlikte ne yapabilir? Amerikalılar iyi kötü bir şeyler yapıyorlar, yani kendine göre düzeltmeye çalışıyor. Ama başarıyor ama başaramıyor fakat bir şey yapıyor yani bizler ise yalnızca bakıyoruz, eleştiriyoruz ama fazla bir şey yapmıyoruz yani ortak bir çalışma da yapmıyoruz. Ortak bir eylem içerisine de girmiyoruz. Sadece eleştiriyoruz. Ama eleştiri dışında yapıcı olarak ne yapmamız lazım? İşte Irak böyle oldu, arkasından Afganistan böyle oldu. Şimdi bir İran olayı gündemde. Peki, bu bölgede ne yapmamız lazım? Rusya ve Türkiye bölgede iki büyük ülke ve güç. İkisinin de politikaları yakın diyorsunuz ama bu yakınlık içerisinde ne yapması lazım?

İrina Svistunova:

Bizim bölgedeki araştırmalarımızı arttırmamız lazım, çünkü siyasetçiler karar almadan önce bilim adamlarını ve araştırmacıların iyice araştırmalarını isterler. Bizim de birlikte planladığımız olayları ve konuları şimdiden belirlememiz buna çok büyük katkı sağlayacak. Araştırmamızın sonuçları bizim bakanlıklarımıza ve karar vericilere iletiriz.

Hasan Kanbolat:

Tamam ama sizin görüşünüz nedir? Yani siz belki doktora tezini hazırlarken araştırırken düşünmüşsünüzdür, bunda şunlar da olsa iyi olurdu değiniz neler var?

İrina Svistunova:

Mesela Türkiye, Ortadoğu bölgesindeki ihtilaflarında arabulucu rolü Rusya'ya verebilir ve Türkiye-Rusya ortaklaşa sorumluluk alıp inisiyatif meydana getirirse, belki de bu inisiyatif daha etkili olacak. Bunu düşünmeliyiz.

Alexander Kolesnikov:

Ve hatta Ortadoğu'nun vaziyeti hakkında Dış işleri Bakanları ve yardımcıları arasında senede iki defa görüşmeler yapılmıştır, Ve hem Türkiye'de hem Rusya'da, bildiğim kadarıyla yani geniş sorunlar var. Ve daha aktifleştirmek lazım ve bu işleri sadece dışişleri bakanları değil yüksek seviyede karar için daha aktifleşmek lazım.

İrina Svistunova:

Şimdi şartlar da çok müsait. Çünkü dünya değişiyor ve İran-İrak-Suriye, bunlar Rusya ve Türkiye'nin çok iyi ve sıcak ilişkiler kurduğu ülkeler. Bunun için mesela Türkiye'nin tek başına arabuluculuk çabaları sonuç vermezse belki de Türkiye-Rusya'nın ortak arabuluculuk çabaları daha başarılı olabilir.

Selen Tonkuş:

Ben İsrail-Filistin konusundaki düşüncelerinizi almak istiyorum yani, bölgedeki barış süreci. Irak-Afganistan-İran dışında bir de bölgede bu durum var ve Amerika'nın böyle de bir girişimi var bu bölgede son olaylara gerçi sessiz kaldı yeni yönetim ama Rusya'nın buradaki düşüncesi ve fikri nedir? İsrail ile ilişkileri nasıl ve Filistin sorununa bakışı nasıldır? Türkiye'nin bu soruna ilişkin üstlenebileceği bir rol olabilir dediğiniz gibi. Bunu siz de vurguladınız. Ve zaten Suriye ile İsrail arasında yeniden bir barış görüşmelerinin olması Türk tarafınca düşünülüyor. Bu konuya ilişkin yani Ortadoğu barış sürecine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

İrina Svistunova:

Türkiye'nin arabuluculuğunu da tabii ki dikkatle inceledik ve olumlu bakıyoruz. Çünkü Ortadoğu'nun barışı bizim için de önemlidir. Bölge bütün dünya için anahtar durumda. Türkiye'nin arabuluculuk girişimleri son yıllarda ve günlerde İsrail ile arasındaki ilişkilerdeki dalgalanmaya da bağlıdır bence. Sayın Erdoğan'ın bazı söylemlerinden sonra bazı küçük krizler oldu mesela Davos'ta bütün dünyaya yayılmış çatışma görüntülerinden sonra ve bildiğim kadarıyla Türkiye de Suriye-İsrail dolaylı görüşmelerine de o dönemde devam ediyordu. Ancak İsrail'in Gazze deki karşı harekâta başladıktan sonra Türkiye buna karşı sert eleştiri gösterdikten sonra, bu arabuluculuk görevini yitirmiş durumda şimdilik. Ama Arabuluculuk olasılığı Türkiye için halen daha var çünkü Türkiye İsrail ilişkileri çok eskiye dayanmaktadır. Bence zaten bu durum için Türkiye'den daha iyi bir arabulucu da yoktur

bölgede. Ama Türkiye'nin İsrail ile olan ilişkilerinin daha oturması ve biraz daha normalleşmesi lazım.

Hasan Ali Karasar:

Yani Netanyahu hükümetinin gitmesi lazım, diyorsunuz.

İrina Svistunova:

Yani tabii ki Sayın Erdoğan'ın da bazı söylemleri biraz daha sert. Ama bence bu konuya çok sert söylemlerle yaklaşıyor ve kriz doğuyor. İsrail dışişleri bakanlığı da buna bu sertliğe destek veriyor. Her iki tarafın tutumun da biraz yumuşaması lazım. Eğer anlaşmaya gitmek isteniyorsa biraz daha esnek olunması lazım. Ama Türkiye'nin de barış için tüm organizasyonunu seferber ettiğini de gördüm. Ama eğer siz bizim desteğimizi istiyorsanız biz de buna yardımcı olmaya hazırız.

Selen Tonkuş:

Ama tabii sizin desteğiniz biraz da sözde kalan bir destek oldu şu ana kadar, yani benzer endişe ve düşüncelere sahip Rusya Ortadoğu ile ilgili ama İsrail-Suriye barış görüşmelerinden çok benim sorum, İsrail-Filistin sorununa yönelikti. Özellikle Rusya çok sessiz kaldı bu duruma, bir şey mi düşünüyor? Nasıl bakıyor son duruma?

İrina Svistunova:

Eğer Hamas Partisi demokratik bir seçim ile iktidara gelmiş ise, bu sürecin dışına itilmemesi gerekir. Bu noktada Türkiye ile aynı düşünmekteyiz ama Amerikalıların düşüncesi çok farklı onlar bu siyasi oluşumu bir terörist örgüt gibi görüyorlar.

Selen Tonkuş:

Geçen de ben yine aynı konu üzerine ODTÜ'de bir toplantıdaydım. Orada Amerika'da Boston Üniversitesinde kurulan bir oluşum var, Akademisyenler yani yıllarca İsrail-Filistin üzerine çalışan Akademisyenler, bir kitap çıkardılar ve çok istekliler yıllardır süregelen bu Filistin sorununa bir çözüm sunmamız gerekiyor diyerek. O akademisyenlere göre şu an ki Uluslararası durum çok müsait ve böyle bir uluslararası işbirliğinin de çok yararlı olacağına inanarak, Türkiye'de de bir sempati ve düşünce platformu bulmak amacıyla gelmişler. Bizde video üzerinden birbirimizi görerek tartıştık. Aslında Türkiye-Rusya arasında da akademisyenler üzerinde bir çalışma grubu kurulsa çok iyi olur.

Sotnichenko Alexander:

Evet aslında bizde buna çok istekliyiz ve yapabiliriz. Ve bu sorunun çözümü için ortak pozisyonumuz çok yakın işbirliğimiz gelişebilir. Rusya'nın hem Türkiye hem İsrail Hem de Arap Ülkeleriyle çok yakın ilişkileri vardır. Biliyorsunuz Rusya'da da çok sayıda Müslüman var ve bizde yakın olarak ilgileniyoruz bu sorunla ve bu konuyu ancak bir işbirliği ile çözebiliriz o potansiyel de bizde ve sizde var. Ayrıca Arap ülkelerinde ve Filistin'de hiç kimse Amerika'ya ve Avrupa Birliğine inanmıyor. Obama ve Netanyahu arasında çok problem var.

Hasan Ali Karasar:

Netanyahu'nun son Ankara ziyaretinde heyetle ilgili Türkiye'de enteresan yorumlar yapıldı. Özellikle bir kişinin heyette olması; Ramzan Kadirov'un heyetle beraber gelmesi bana çok enteresan geldi. Peki, vize kalkacak mı gerçekten?

Hasan Kanbolat:

Temmuz'da bir aylığına başlayacak. Bir yıl sonra başlasa bile güzel. Ama ben inanmıyorum hala. Eğer kalkarsa bir devrim olur.

İrina Svistunova:

Türkiye ile İran arasında İran'ın nükleer uranyumu konusunda bir anlaşma sağlanmış. Siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Hasan Ali Karasar:

Türkiye'nin amacı İsrail'in İran'a bir saldırı yapmasını veya uluslararası ambargoyu daha yüksek bir seviyeye çıkarmasını engellemek. Çünkü Türkiye'nin ciddi bir ticareti var. Yaklaşık 500 senedir stabile olan tek sınırımız İran'la. Ve İran potansiyeli olan bir ülke. Anlaşmaya göre İran 1200-1500 kilo arası yarı zenginleştirilmiş uranyumu Türkiye'ye verecek. Türkiye'den 120 kilo tam zenginleştirilmiş uranyumu alacak. İkincisi İran öyle bir strateji izliyor ki Uluslararası Atom Enerjisi Kurulu'nun denetçilerini tesislerine kabul etmiyor. Bu tesisler tüm dünyada kameralarla izlenir. İran'ın bunu kabul etmesi lazım. Yani bu anlaşmanın çok anlamı yok. Bunu tam anlamıyla barışçıl amaçlarla yaptığına ABD'yi ikna etmesi lazım. Ben Türkiye'nin burada arabuluculuk rolü oynayabileceğine inanmıyorum. Bence bu işe karışmaması lazım. Çünkü bu süreç sonunda Amerikalılar her şeyi bitirebilirler.

Ve Türkiye arabuluculuk yapabilecek kadar tarafsız değil. Ben bu tavrı çok mantıklı bulmuyorum. Bu hükümetin dikkati bazı dış diplomatik başarılarla çekme gayretinden kaynaklanıyor.

Bence İran'a mutlaka müdahale edecekler. Bir sene olur, on sene olur, on beş sene olur.

Hasan Kanbolat:

Benim kanaatim ABD seçimleri sonrası Cumhuriyetçiler gelip İran'ı vurmanın yollarını arayacaklardır. Muhtemelen taktik nükleer silahlarla insansız yöntemlere başvuracaklardır. ABD Rusya'yı da İran konusunda taraf olması için mümkün olduğu ölçüde zorlayıp bir şekilde sonuç almaya çalışacaktır.